

ພຸທົງເກະຕະການຊ່ວຍແກ້ປ່ຽນຫາສັຄນໄດ້ຢ່າງໄວ

ນທ.ປະຈຳວະສິບ

ທ່ານປະຈຳ ທ່ານຜູ້ມີເກີຍຕີ ພມຂອບຂອນຄຸນຄະຜູ້ຂັດທີ່ໄກເກີຍຕີເຫັນມາພຸດທັງໆ ທີ່ໄມ້ຮັບເຖິງ ການເກຍຕຣ ໄນຮັວງການເກຍຕຣເໝືອນທ່ານທີ່ພຸດໄປທັງສາມເມື່ອເຫັນ ອື່ອວ່າເປັນການໃຫ້ກໍາລັງໃຈກັນທ່ານ ນັກວິชาການເກຍຕຣທີ່ທ່ານອໝູ່ກີແລ້ວກັນ ອັກປະການທັນໃນສູນະຄົນນອກທີ່ໄນ້ໃໝ່ນັກວິชาການເກຍຕຣ ອໝາກ ຂະລອງເສນອວິທີມອງເວັ່ງການເກຍຕຣເຫັນ ສ່ວນວ່າຈະສົດທ້ອງກຸກປະການໃດນັ້ນກີ່ອີກໃຫ້ຊ່ວຍພິຈານາດູ

ສ່າຫວັບພມເອງການເກຍຕຣວ່າເປັນເກືອງທີ່ສໍາຄັນມາກ ທັງໆ ທີ່ຂະໜາດນີ້ມີການພຸດສຶກເວັ່ງການເປັນນິກສີ ເວັ່ງການອຸດສາຫກຮມອະໄຮຕ່າງໆ ແລະກີ່ພູດວ່າໄວ້ໄດ້ຈາກການອຸດສາຫກຮມ ຂະນະນີ້ມາກວ່າການເກຍຕຣກຮມ ໃນຄວາມເຫັນພມເອງຄ້າເຈັດມອງເວັ່ງການເກຍຕຣກຮມແພາທີ່ເປັນຕົວເພີ້ນນີ້ໄມ່ນ່າຈະຄຸກຕ້ອງ ດົງຈະມອງເວັ່ງການເກຍຕຣກຮມໃນສູນະເປັນສ່ວນທີ່ຂອງຮະບນສົງລົງແລະສັຄນທັງໝາດ ເພະລະນັ້ນຄົງຕ້ອງດູຄວາມສໍາຄັນທີ່ມີຄວາມສໍາຄັນຕ້ອງເຊີວິດແລະສັຄນທັງໝາດມາກວ່າທີ່ຈະຕ້ອກມາເປັນເນັດເລີນວ່າພົລືຕົລືຜົລການເກຍຕຣໜ້າຍໄດ້ເຫັນໄຣ ເຫັນກັນອຸດສາຫກຮມເປັນອ່າງໄວ້ນັ້ນ ເກຍຕຣກຮມຄົງໄນ້ໃຫ້ວ່າມັນໄດ້ອະໄຮອກມາກີ່ຕັ້ນຫາຍໄດ້ເພີ້ນເຫັນໄຣ ແຕ່ ຄົນຕ້ອງມອງໃນສູນະທີ່ມັນມີສ່ວນເກື້ອທຸນສົງລົງທັງໝາດໂດຍໄວ້ ມີສ່ວນເກື້ອທຸນສັຄນທັງໝາດໂດຍໄວ້ ມີສ່ວນທີ່ເກື້ອທຸນຮະບນນິເວັ່ງໄວ້ ມີສ່ວນເກື້ອທຸນຈົດໃຈຂອງມຸນຸ່ຍ່ອດັ່ງໄວ້ທີ່ຈະພັດທະນາໄປສູ່ຄວາມເປັນມຸນຸ່ຍ່ທີ່ສົມນູ່ຽ້ນ ພມອຍາກຈະມອງກາພທັງໝາດ ຄ້າມອງໂຍ່ງນີ້ພມອຍາກຈະເຮີມຕົ້ນດ້ວຍການມອງປ່ຽນຫາສັຄນປັບປຸງບັນໃໝ່ ເກລາສັກນິດທີ່ທີ່ຕ່ອງນີ້ ເພະການທີ່ຈະເຫັນຄຸນຄ່າເວັ່ງການພຸທົງເກະຕະການດີ້ນັ້ນຄົງຈະຕ້ອງມອງຕົວປ່ຽນຫ່າງທີ່ກໍາລັງເກີດຂຶ້ນ ໃນຂະໜາດປັບປຸງບັນແລະໄປເຫັນເຄີ່ງກັນດູ ຄ້າເຮັມອງປ່ຽນຫາຂອງປະເທດຂອງເຮົາຊະນະນີ້ປ່ຽນຫ່າງທີ່ສໍາຄັນທີ່ສຸດຄືຄວາມລົ້ມລະລາຍຂອງເກຍຕຣກຮມ ເຮີມຕົ້ນຈາກຄວາມລົ້ມລະລາຍທາງເຄຮັດກົງໃຈ ໃນທຸນ້ານໜັນທາ ມາກວ່າ 85% ຂະນະນີ້ ດ້ວຍກ່າວ່າລົ້ມລະລາຍທາງເຄຮັດກົງໃຈນໍາມາຍື່ງຮ່າຍໄດ້ນ້ອຍກວ່າໄຍ້ຈ່າຍ ຮ່າຍໄດ້ນ້ອຍກວ່າ ຮ່າຍຈ່າຍທ່ານໄດ້ເກີດທີ່ສືນແລະທີ່ສືນຂອງເກຍຕຣກຮມນີ້ເປັນເຫຼື່ອທັງໝົດໂດຍເລື່ອກຸ່ມູ້ນ້າທີ່ເປັນທີ່ປະມາດສອງລ້ານນາທ ເຮົມກວ່າທ້າມໍ່ນໍ້າທຸນ້ານ ເພະລະນັ້ນທີ່ຂອງເກຍຕຣກຮມກ່າວ່າແສນລ້ານນາທ ນັກ ເຄຮັດກົງຄາສົກສົກທີ່ອູ່ໃນກຽມເທົ່າ ເວລາພົມພົດເວັ່ງການທີ່ຂອງເກຍຕຣກຮມເຫັນກົນກວ່າການເປັນທີ່ໄນ້ໃຫ້ປ່ຽນຫ່າງໄວ້ ການເປັນທີ່ຄື່ອງເຫັນມອງເໝືອການເປັນທີ່ຂອງພ້ອມ ພ້ອມ້າໄປສ້ອຂໍໃຈເປັນທີ່ແລ້ວກີ່ໄປໝາຍ ແລ້ວກົນເວີ່ຍນ ອູ່ມັນເປັນເຄຣດິຕ ແຕ່ທີ່ຂອງເກຍຕຣກຮມຂອງໜ້ານັ້ນໄມ່ເໝືອກັນ ເພະທີ່ຂອງໜ້ານັ້ນໄປສູ່ ປ່ຽນຫ່ານໆ ອົກ ເພະວ່າດອກເນີ້ມັນແພງ ດອກເນີ້ນອກຮະນັນຮ້ອຍລະ 10 ຕ້ອເດືອນ ຜົ່ງຕົກເປັນຮ້ອຍລະ 120 ຕ້ອປີ ຜົ່ງມັນຮຸນແຮງມາກ ແລະຕົວດອກເນີ້ທີ່ຮຸນແຮງນີ້ທ່ານໄດ້ກັນມັນເພີ້ນຍ່າງໄມ້ມີວັນທຳ ບາງຄນ ເຮີມເປັນທີ່ປະມາດພັນກ່າວນາທ ເມື່ອສອງສາມວັນນີ້ມີຄົນມາເລີ່ມຕົ້ນທີ່ໄດ້ພັງບອກເຫຼັງຈັກຫາວນໄປກຸ່ມາພັນກ່າວນາທ ເພະວ່າລູກໄມ່ສົບາຍ ພອກທ່າໄປທ່າໄປໄດ້ທີ່ເພີ້ນເປັນເວັ່ງການ 19,000 ນາທ ເມື່ອເປັນທີ່ແລ້ວມັນຫັກນີ້ໄປສູ່ຍ່າງອື່ນ ທ່ານໄດ້ກັນຫຼັງຈັກຫາວນໄປກຸ່ມາພັນກ່າວນາທ ເກີດປ່ຽນຫ່ານໆ ເພະວ່າຈະເກີດຮ່າຍຈ່າຍຮ່າຍຫວ່າງປີເຫັນກົດ ພອກເກີດ

รายจ่ายจะต้องใช้เงินก็จะต้องขายอะไรไป ถ้ามีความต้องขายความไปเก็บรายได้ไม่ได้ จนกระทั่งถึงเวลา จะทำนาต้องไปปลูกความมา จนเกิดมีการต้องจัดตั้งธนาคารความ พระต้องจัดตั้งธนาคารความเพื่อช่วย ชานาอย่างนี้ก็มี และเกิดปรากฏการณ์ที่ยากแก่คนกรุงเทพฯ จะเข้าใจถึงเรื่องชานาอดข้าว ซึ่งเป็น เรื่องแปลก เมื่อชานาปลูกข้าวอยู่กองทำไม้ถิงอดข้าว ไม่มีข้าวกิน จนกระทั่งพระต้องไปช่วย ที่จังหวัด สุรินทร์ หลวงพ่อนานไปช่วยชานาจัดตั้งสหบาลข้าวหรือเป็นธนาคารข้าว จะได้ช่วยการันตีว่ามีข้าวกิน อันนี้คนจะไม่เข้าใจว่าทำไม แต่ว่าตัวหนึ่งสินนั้นเองทำให้เกิดสิ่งที่เราเรียกว่าตกเชื้ยว เพราะว่าข้านั้นจะเป็น ของผู้ให้ภูเงินก่อนที่ร่วมจะแก่แล้วเมื่อร่วมแก่เข้าก็มาอาไป จึงมีปรากฏการณ์ขายอะไรต่างๆ ขณะนี้ มันมากจนกระทั่งถึงจะต้องขายลูกกินแล้ว ขายลูกไปเป็นโสเกณ เมืองไทยมีโสเกณเต็มไปหมด มีท่าไร ไม่ท่าไร ไม่ทราบแน่ เพราะว่าโสเกณไม่มีเครื่องแบบ เพราะฉะนั้นจะไปนับหรือสำรวจคงยาก มืออยู่ในรูปแบบ ต่างๆ แต่ว่าท่านทั้งหลายคงเห็นสภาพที่น่าสลดสังเวช ที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองของเราว่าที่โรงอาบอบนวด เอาผู้หญิงมานั่งในห้องกระจกแล้วก็ติดเบอร์ให้คนไปเลือกว่าจะเอาเบอร์อะไร อันนี้มันเกิดขึ้นในบ้านเมือง ของเรางานกระทั่งเมืองไทยขณะนี้เรียกว่า เป็นเมืองแห่งธุรกิจการเดินทางวันชาติ (International Intercourse business) ทั้งในประเทศไทย ทั้งบ้านสินค้าส่งออกไปญี่ปุ่น ไปเยอรมัน ไปไทย รวมทั้งส่งเสริมคน เข้ามาเพื่อธุรกิจอันนี้ อันนี้มันไม่เป็นศักดิ์ศรีอะไรของบ้านเมืองของเรา มันเป็นการดูถูกมนุษย์ลงไปกว่า ต้องไปขายเนื้อขายตัวกัน ถึงเพียงนี้

สุภาพความลัมลายทางเศรษฐกิจของชนบทนั้นมีผลกระแทกอย่างอื่นทางครอบครัว ครอบครัว แตกแยก ปกตินั้นประสบความนุชย์ พ่อ แม่ ลูก ยอมอยู่ด้วยกัน แต่ว่าพอลัมลายทางเศรษฐกิจมัน ต้องแยกกันไปคนละทางสองทาง มาเป็นคนใช้เฉพาะในกรุงเทพฯ ประมาณล้านคน ไปเป็นโสเกณพูดแล้ว ไปเป็นกรรมกร ไปเป็นโจรสิ่งไรมีรู้ แยกย้ายกันไป ถ้าเรามองว่าสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญ ที่สุดของสังคม บัดนี้สถาบันนั้นของคนไทยกำลังแตกสลาย สถาบันครอบครัว ซึ่งจะมีผลกระทบถึงคุณภาพ ชีวิตของคนทั่วไปหมด คนในภาคอีสาน เพราะความแห้งแล้งทำกินไม่ได้ต้องอพยพไปรับจ้างตัดอ้อย เพียง แค่นี้เรามองกว่าไม่เห็นเป็นไร ตัดอ้อยก็ได้เงิน แต้มน้มีผลกระทบทางสังคม ต่อครอบครัว ถ้าเอาลูกไปด้วย ลูกไม่ได้เรียนหนังสือ หังลูกไว้ลูกไม่มีกิน เราก็ไปเยี่ยมที่อำเภอภูเรียง ที่ จขอนแก่น พ่อแม่ไปรับจ้าง ตัดอ้อย ต้องไปหังคู่ เพราะว่าค่าแรงมันต่ำ ทำคนเดียวไม่พอกินต้องไปสองคน หังลูกไว้ที่บ้าน 4 คน ໄ้อลูกคนโตต้องไปจับปลามาเลี้ยงน้อง ไม่ได้ไปโรงเรียน ที่หนังสือพิมพ์มติชนเอไปลง ตอนนี้มีคนให้เงิน ผู้มาท้าหมื่นกว่าบาทอกกว่าให้ไปช่วยครอบครัวเด็กนี้ที่ เด็กไม่ได้ไปโรงเรียน พอกันสือพิมพ์ไปสัมภาษณ์ เขาร้องให้น้าตาหยด อยากไปโรงเรียนแต่ไม่ได้ไป มันมีผลกระทบต่อสังคม ครอบครัว เพราะฉะนั้นจะ ไปมองแต่ว่าเรื่องรายได้ เรื่องเงินอย่างเดียวคงไม่พอ ต้องมองว่ามันมีผลกระทบอะไรต่อชีวิตต่อสังคมด้วย

ความลัมลายที่กำลังเกิดขึ้นในชนบทจากความลัมลายทางเศรษฐกิจความลัมลายทาง สถาบันครอบครัวที่เห็นชัดเจนคือ การทำลายระบบนิเวศน์ เมื่อเข้ามีคนพูดไปว่าตามตัวเลขที่ใช้กันทั่วๆ ไปนั้นในประเทศไทยนั้นควรจะมีพื้นที่เป็นป่าประมาณ 40% อย่างน้อย ถึงจะพอเป็นระบบที่หล่อ เดี้ยงชีวิตมนุษย์ เพราะป่านนั้นคือระบบเศรษฐกิจของประชาชน ตัวป่านอกจากเป็นระบบน้ำ ทางนิเวศน์ ช่วยให้เกิดความชุ่มชื้น ฝนตกน้ำไม่ท่วม อะไรต่ออะไร ผลิตออกซิเจนต่างๆ เพราะฉะนั้นความมีอย่างน้อย ประมาณ 40% ประเทศไทยมีเหลือไม่ถึง 20% ในขณะที่ในประเทศญี่ปุ่นในทศวรรษที่แล้วป้าของเขามีเพิ่ม

ขึ้นจาก 50 เป็น 61% ของเรอลดลงอย่างรวดเร็วและก็อันตรายจะเกิดขึ้นท้ายอย่างต่าง ๆ และเป็นที่รู้กันทั่วไปว่าความยากจนกับการทำลายป่านั้นจะไปด้วยกัน เพราะถ้ายากจนแล้วจะทำทุกอย่างให้พอมีชีวิตรอยู่ไปนาน ๆ จะโคนไม้ทำลายป่า จะบุกจะทำอะไรทุกอย่าง เพราะฉะนั้นถ้าแก้ความยากจนไม่ได้ก็เก็บป่าไว้ไม่ได้ อีกอันหนึ่งที่เราเห็นล้มละลายไปคือวัฒนธรรมชุมชน ในชุมชนชนบทแต่เดิมมานั้นมีวัฒนธรรมที่พึงพิงช่วยเหลือกัน ในสังคมใดสังคมหนึ่งจะมียามที่คนอ่อนแอด เช่น คนแก่ เด็ก คนป่วย คนที่ใช้ครัย ถ้าชุมชนนั้นสามารถพึ่งพิงกันได้มันช่วยประคับประคองกันให้เป็นไปได้ ตัวระบบทั่วโลกนี้ที่พึงพิงกันแตกสลายกันเรียกว่าเกือบหมด คนถูกผลักให้อพยพเข้าเมือง เพราะความล้มละลายในชนบท เข้าไปเป็นครอบครัวเดียว ๆ ในเมือง อยู่ในเมืองนี้มันเดียวดายมากกว่าอยู่ในชุมชน ไม่มีใครช่วยใครได้ ตัวโครงสร้างทั่วโลกนั้น ผสมเป็นหมอกอยู่นี้เห็นอยู่ตลอดเวลา มีผัวเมีย มีลูก วันหนึ่งผัวตายเหลือภรรยาลูก 4 คน ไม่รู้จะทำอะไรรักิน ไม่รู้จะไปพึ่งใคร อยู่ในเมืองรอบนี้สวัสดิการของรัฐก็ไม่มี รัฐก็ทำไม่ได้ เพราะมันแพงมาก แก้ไขเป็นโรคประจำชาประจำสัน เวียนหัว มาหาหมออาจจะถูกหมอยื่นให้น้ำเกลือและเก็บเงินร้อยบาทค่าน้ำเกลือเข้าไปอีก โดยไม่รู้ว่าแก่ใจสัน เพราะอะไร เพราะว่าหมอมไม่เข้าใจเรื่องชีวิต และสังคม เข้าใจแต่เรื่องโรคเท่านั้น นักเศรษฐศาสตร์ที่เหมือนกัน เดี่ยวจะมายกตัวอย่าง ระบบวัฒนธรรมชุมชนที่เคยพึ่งพิงกันเป็นระบบสวัสดิการสังคม หรือว่า Social Security ที่มีมูลค่าคงจะเป็นแสน ๆ ล้านบาท อันนี้ถูกทำลายไป ทำให้คนไม่มีระบบสวัสดิการที่จะช่วยเหลือกัน อันนี้ก็ถูกทำลายลงในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน เมื่อเป็นอย่างนี้ก็มีผลอย่างอื่นต่อมา คนอพยพเข้าเมืองเกิดความแอดยัดเยียดในเมือง เกิดสัมมิทัศน์ในเมือง เกิดปัญหาคนจนในเมือง ซึ่งไม่มีทางแก้ไขเรื่องคนจนในเมือง เป็นปัญหาร้ายแรงมีคนเรียกว่าเป็น forth world people ถ้าบอกว่าโลกนี้แบ่งเป็นสามโลก เราภารกิจ Third world และคนจนในเมืองนั้นร้ายแรงยิ่งกว่าคนจนในชนบทเป็น forth world people แล้วก็จะมีมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อความล้มละลายในชนบทมันเกิดขึ้น และในเมืองก็ยังแก้ปัญหามิได้ และยังมองไม่เห็นที่ทำจะแก้ได้ อาชญากรรมก็จะมีอยู่ทั่วไปและเพิ่มขึ้นประเทศไทยซึ่งนักว่าเป็นเมืองพุทธ เมื่อ 4-5 ปีที่แล้ว เราเมืองอัตราการฆ่ากันตายสูงเป็นที่สองในโลก ขโมยเต็มประเทศไปหมด คงเห็นเมื่อสองวันนี้ญี่ปุ่นมาอันนัมูนเมืองไทยโดยแท้ที่ทุบตาย มีคนไทยคนหนึ่งผอมอ่อนดูในท้องสืบพิมพ์ไปอยู่อเมริกา 20 ปีกลับมาบ้าน โดนขโมยชั้นทุบตาย ผ้าศพวันนี้หรือพรุนนี้ มันเต็มห้องเมืองไปหมด เพราะฉะนั้นถ้าพูดถึงเรื่องความเป็นนิคส์อะไรกันโดยไม่คุ้ปัญหาชีวิตและสังคมจริง ๆ บ้านเมืองเกิดมีคสัญญ์ เพราะฉะนั้นการเป็นนิคส์จะเอามาเป็นอุดมการณ์ไม่ได้ หรือเป้าหมายไม่ได้ ไม่ได้แปลว่าเราไม่พัฒนาอุดมการณ์ พัฒนาอุดมการณ์ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของระบบชีวิตและสังคม กับการเอามาเป็นเป้าหมายไม่เหมือนกัน ตอนนี้พูดกันเหมือนกับเอามาเป็นอุดมการณ์ของการพัฒนา หรือเป็นเป้าหมาย เช่น พัฒนาไปสู่ความเป็นนิคส์ ไปสู่ความเป็นนิคส์มันคือ เป้าหมาย หรืออุดมการณ์ ซึ่งเอามาใช้ไม่ได้ เป้าหมายนั้นควรจะเป็นความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทย แล้วถ้าจะมีอุดมการณ์ อุดมการณ์เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนานั้น แต่ไม่ใช่เป้าหมาย เกษตรกรจะมีความสำคัญกว่าพระว่าพระทบถึช่องคนส่วนใหญ่มากกว่า แต่ต้องเชื่อมโยงกันในที่สุด

ในสภาพชีวิตสังคมเศรษฐกิจแบบนี้ดูเหมือนจะไม่มีทางแก้ไข ดูเหมือนจะเป็นการยาก เพราะขึ้นกับเหตุปัจจัยต่าง ๆ มากมาย เพราะฉะนั้นเรามองเรื่องใหญ่ ๆ อาจจะมองไม่เห็นทางแก้ไข แต่ว่ามีตัวอย่างเล็ก ๆ ซึ่งแสดงถึงความสำคัญเรื่องการทำลายมาดูตัวอย่างเล็ก ๆ เหล่านั้น และจากตัวอย่างเล็ก ๆ นี้จะนำเอาไปขยายเป็นเรื่องใหญ่ได้อย่างไร ผลกระทบจะเล่าเรื่องสักสองสามเรื่อง ซึ่งหมายท่านคงจะทราบอยู่แล้ว บาง

ท่านอาจจะยังไม่ทราบ ที่อำเภอสنانมชัยเขต บ้านทวยทิน ที่นั่นมีครอบครัว 210 ครอบครัว อาศัยพลูกมัน ส่าปะหลังขาย ประมาณ 20 กว่าปี ทุกคนเป็นหนี้หมด ทุกครอบครัวเป็นหนี้หมด และหนี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นอก จำกสองครอบครัว ส่องครอบครัวที่ไม่เป็นหนี้ เพราะว่าไปรับจ้างทำงานนอกหมู่บ้านก็ได้ค่าจ้างมา ส่วนนอก นั้นเป็นหนี้หมดทุกคน ตัวผู้ใหญ่บ้านเองซื้อ ผู้ใหญ่วินลูลย์ เชื้อมเลิม แกกิเป็นหนี้และหนี้ของแกเพิ่มขึ้น เรื่อยๆ จนกระหึ่งเกือบ 3 แสนบาท หลังจากทำอยู่ 20 กว่าปีแกรู้สึกว่าไปไม่รอด แกบอกว่าทำอย่างนี้ไป ไม่รอด ก็มาถึงจุดที่แกตัดสินใจเปลี่ยน แกเทียนหงส์สือเรื่องจุดเปลี่ยนของผู้ใหญ่วินลูลย์ บอกว่าเราทำ อย่างนี้ไปมันขาดทุนและไม่มีทางที่จะดีขึ้นเลย เพราะหนี้สินมันเพิ่มขึ้นทุกปี ผู้ใหญ่วินลูลย์ก็เปลี่ยน และที่ นั้นผู้ใหญ่วินลูลย์บอกเครียดมาก มีการฝากกันตายเกือบทุกคืนที่นั่น ชาวบ้านทำงานเหนื่อยแล้วเครียด เพราะ เป็นหนี้และหนี้นั้นเพิ่มขึ้นเรื่อย ชาวบ้านที่นั่นตัดสินใจเปลี่ยน เปลี่ยนแทนที่จะทำอย่างเดียว คือ มัน ส่าปะหลัง เปลี่ยนเป็นทำทรายอย่าง ปลูกข้าว ปลูกผัก เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ปลูกสมุนไพร ที่บ้าน ผู้ใหญ่วินลูลย์ polym เคยไปปลายครั้งแกปลูกสมุนไพรกว่า 400 ชนิด ทำห้องหลังล่องน้ำดูว่า พ่อจิตใจของ คนมันเปลี่ยน อันนี้เกิดจากจิตก่อน จิตเปลี่ยนก่อน พ่อจิตเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมเปลี่ยน เดิมเป็นไร่สวน ส่าปะหลังสุดลูกทุกตา ตอนนี้เกิดเป็นต้นไม้นานาพันธุ์ขึ้นรอบบ้านเต็มไปหมด มีผลไม้มีร้อยแปดเต็ม ไปหมด นกเข้ามาอยู่เยอะแยะ จอกเจ้าเต็มไปหมด กระรอก กระแต กวาร้อยตัววิ่งกันทั่ว จิตใจคน เปลี่ยนสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแม่แต่สัตว์ เรากลับสัตว์ก็มีความสุขเพิ่มขึ้น เขามากันเต็มไปหมด เพราะว่า มันมีป่าเพิ่มขึ้น ผู้ใหญ่วินลูลย์บอกว่าห้องนี้อีกมาก ห้องอีกมากไม่มีคริหรือเลย ห้องอีมเพราะว่ามันไม่ยาก ที่จะทำกินให้อีก เพราะมีข้าว มีไข่กิน มีปลา กิน มีผัก กิน มีผลไม้ กิน ต่างๆ ทุกคนห้องอีกหมด และ หนี้สินไม่เพิ่มขึ้นอีกต่อไป หนี้สินลดลง เพราะว่าเหลือก็ขาย ก็ขายยอดเชี่ยว เพราะว่ามันมีกินอีมแล้ว เหลือก็ขาย หนี้สินลดลง หนี้สินไม่เพิ่มขึ้นอีกต่อไปมีเวลามากขึ้น คุยกันเอง ไปคุยกับพระที่วัด ซึ่งเดิม ไม่มีเวลาทุกคนเครียด มันเริ่มกลับตัว หมู่บ้านเย็นลง อาชญากรรมที่บอกฝากกันตายแทนทุกคืนนั้น หายไปหมดไม่มี อันนี้ไปดูเองได้ที่บ้านทวยทิน อ.สنانมชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา คนไปดูงานกันเยอะแยะ ที่นั่นมีคนไปตั้งพิพิธภัณฑ์เอาไว้ให้คนไปดู ผู้ใหญ่วินลูลย์นั้นจบ ป.4 เมื่อเร็วๆ นี้โทรทัศน์ช่องมาให้เล่า เรื่องให้ฟัง คุณชนาด้วยไปออกพื้นที่บ้านผู้ใหญ่วินลูลย์ เรื่องเกษตรกรรมผสมผสาน ที่ผู้ใหญ่วินลูลย์ทำมา อีกคนหนึ่งที่เราเล่ากันถึงบ่อยๆ ก็มหาอยู่ สุนทรไทย ในวันมะรินนี้ทำ่นจะไปเยี่ยมหมู่บ้านพรสวรรค์ ที่ทำเกษตรกรรมผสมผสาน หมู่บ้านนี้ไปดูงานมหาอยู่มาก่อน ก็ จ.สุรินทร์ มหาอยู่นั้นทำมา 40 กว่าปี มหาอยู่นั้นเป็นพระมหากาฬท่านเป็นคนฉลาด ชาบดี ทำนบวกกับถ้าท่านทำนาอย่างเดียวแล้วราค้าข้าว มันตกลงมา ท่านไม่มีทางเลือกอะไรเลยนอกจากขายข้าวราค่าต่ำแลกก็ขาดทุน เพราะฉะนั้นท่านบอกว่า เรื่องอะไรทำนจะทำอย่างนั้น ท่านทำทรายอย่าง เมื่อสองสามปีที่นี่ผลกำไรไปเยี่ยมมหาอยู่ที่ จ.สุรินทร์ ไปถึง บ้านท่านไปดูได้ร้านสวนผสมของท่าน ท่านปลูกข้าว ปลูกผัก เลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ปลูกผลไม้ มะม่วง ขนุน เต็มไปหมด เราเห็นระบบในการคุ้น เราก็เห็นความเชื่อมโยงของธรรมชาติ ท่าน ไม่ต้องซื้อปุ๋ย เพราะว่าธรรมชาติมันหล่อเลี้ยงกันเอง สร้างปุ๋ยเอง ซึ่งไปเลี้ยงปลา น้ำเลี้ยงปลาเป็น ปุ๋ยอย่างดี เอาไปปรับผักต่างๆ ยางจากเมล็ดก็ไม่ต้องใช้ ผลไม้ปั่นอยู่ที่นั่นอาศาคาย์สนาอย่างมาก ตามว่ามีอยุ หรือเปล่า ท่านบอกว่าไม่มี ไม่มีอยุ เพราะว่าถ้าอยุมีมันไปออกไข่เป็นลูกน้ำ ปลูกินหมด เพราะเลี้ยงปลา เอาไว้ด้วย เพราะฉะนั้นธรรมชาติมันได้สมดุลย์ ที่คนกรุงเทพฯ อยู่กันแล้วอยุมันกัดเต็มไปหมด เพราะ เราไปอยุในธรรมชาติที่มันไม่ได้สมดุลย์กัน มหาอยู่ทำอย่างนี้มา 40 กว่าปี และปรากฏว่าตอนนี้มัน

ข้าราชการ มหาอยู่ไม่ได้เดือดร้อนเลย คนอื่นเดือดร้อนกันทั่วไปหมด เพราะมหาอยู่มีกินมีใช้เหลือขาย เยอะเชี่ยวมีเงินฝากในธนาคาร และขณะนี้มีคนมาดูงานที่มหาอยู่ ปีละกว่า 1 หมื่นคน เพราะฉะนั้น มหาอยู่ทุกวันใช้เวลาวันละประมาณ 8 ชม. เพื่อการสอน ทำงานวันละ 8 ชม. พักผ่อนกินข้าววันละ 8 ชม. จาก 24 ชม. เพราะฉะนั้นเราเรียกอันนี้ว่าเป็นมหาวิทยาลัยชาวบ้าน เป็นมหาวิทยาลัยที่รัฐบาล ไม่ต้องออกเงินเลย เป็นชาวบ้านเรียนจากชาวบ้าน ในวัฒนธรรมของเข้า ในสภาพของเข้า ซึ่งเข้าสามารถ สื่อกันได้ ในเอกสารนี้เป็นเช่นนี้กิจกรรมไม่สามารถสื่อกับชาวบ้านได้ เพราะมัคนจะวัดน้ำรูม ถ้าชาวบ้านกับชาวบ้านเข้า วัฒนธรรมเดียวกัน เข้าสื่อกันได้ เป็นมหาวิทยาลัยชาวบ้านที่เกิดขึ้น อันนี้ก็เป็น ตัวอย่างที่เรียกว่าเกษตรกรรมผสมผสาน ไร์นาสวนผสม ไร์นาปาผสม ผู้ใหญ่วิบูลย์กำลังใช้คัพท์อีกคัพท์ ที่นี่ว่าเป็นงานเกษตร เป็นเกษตรที่เป็นป่า ผสมลงกิจกรรมที่คำว่าพุทธเกษตรกรรม ที่ใช้คำนี้ไม่ได้แปลว่าผูกขาด อยู่กับทางศาสนาพุทธหรืออะไรแต่ใช้เพื่อสื่อกับชาวพุทธ เรียกชื่ออื่นก็ได้ ที่เรียกว่าพุทธเกษตรกรรม เพื่อแสดงความเชื่อมโยงของสรรพสิ่งทั้งหลาย ห้องเร่องของจิตใจ เร่องของเทคโนโลยี เร่องของเศรษฐกิจ เร่องของวัฒนธรรม เร่องของชุมชน เร่องของนิเวศน์ เข้าด้วยกันเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงอันเดียวกัน เพื่อ พัฒนามนุษย์ไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ขึ้น เรามาดูมองที่ผลผลิตอย่างเดียว แต่มองที่ระบบห้วยระบบ ของการพัฒนาและอันนี้เรียกว่าเป็นพุทธเกษตรกรรม ผสมไม่คิดว่าเราจะมองเรื่องเกษตรกรรมผสมผสาน หรือพุทธเกษตรกรรมอย่างตัวว่าทุกคนจะต้องไปทำอย่างนั้น แต่ว่าในฐานะเป็นทางเลือกอย่างหนึ่ง ถ้า ชีวิตมั่นขาดทุนและไม่มีทางเลือกอย่างอื่น อันนี้ก็เป็นทางเลือก ซึ่งได้พิสูจน์มาแล้วว่ามันช่วยได้จริง ๆ ที่ อื่น ๆ ก็มีคนไปลอง ที่อยุธยาตอนชาวบ้านที่ไปลอง เข้าอกเข้าเป็นหน้ออยู่ พอเขามาทำเกษตรกรรม ผสานผสม เข้าสามารถปลดหนี้เข้าไปได้ เดิมเราตั้งค่ามากว่าทำอย่างนี้แล้วหนี้จะทำอย่างไร หนี้มันยังเป็น อยู่แล้วเราทำกินเองใช้เองอย่างนี้แต่เขายืนยันว่าหนี้เข้าหมดลงจริง ๆ เข้าเป็นหนี้เจ็ตหมื่น คนที่ผสานนั้น เพราะเขามีเหลือ ทำแบบนี้เหลือขายไปใช้หนี้ ชีวิตเข้าดีขึ้น เพราะฉะนั้นอันนี้เป็นทางเลือกอย่างหนึ่ง และ ที่บอกว่าไม่ใช่ทางเลือกที่ติดตัว เพราะว่ากิจกรรมต่าง ๆ สามารถจะเอวิชาการ เอาเทคโนโลยีเข้าไปเชื่อม กับระบบเกษตรกรรม แต่ว่าเข้าไปเชื่อมในฐานะที่ทำให้เกิดความสมดุลย์หั้งหมัดไม่ใช่เอาเทคโนโลยีนิด ที่ตามใจตัวเอง และมองแต่เทคโนโลยีอย่างเดียว ถ้าเอาเทคโนโลยีอย่างนั้นเข้าไปและเข้าขาดทุน มันก็อยู่ ไม่ได้ มันเป็นการทำลายเข้า แต่ว่าถ้ากิจกรรมต่าง ๆ ได้เข้าใจระบบชีวิตหั้งหมัด รวมห้วยระบบเศรษฐกิจของเข้า ด้วย อย่างที่ทำนร่องอธิบดีนั่นต่อพุฒามาเมื่อเข้า วิชาการต่าง ๆ เทคโนโลยีต่าง ๆ จะต้องการมาก และทำให้ เข้ามีทางเลือกที่ดีขึ้น อันนั้นจะช่วยแน่นอน และนอกจากนั้นระบบนี้ยังเชื่อมต่อไปสู่เรื่องการค้า ไปสู่เรื่อง อุตสาหกรรมก็ได้ เพราะฉะนั้นเรามีมองระบบนี้ในฐานะเป็นระบบปฏิบัติและกิจกรรมตัว แต่มองว่าทุกคน ต้องทำอย่างนี้ก็ไม่ใช่ ถ้าใครมีทางเลือกไม่ขาดทุน ช่วยตัวเองพึงตนเองได้ก็ทำไป แต่ถ้ามันไม่มีทางออกทาง อื่น อันนี้เป็นทางเลือกที่สำคัญ

ถ้ามีโอกาสผมจะยกตัวอย่างเรื่องความเชื่อมโยงกันเรื่องการค้า เอาตอนนี้เลยก็ได้ เดียวเวลาหมด จะลืมเล่าเรื่องนี้ไป ที่ จ.สกลนคร เมื่อสัก 2-3 สัปดาห์ มีรองอธิบดีกรมการค้าภายในชื่อคุณประเทือง และ ก็มีพันเอกอิกรคนหนึ่งอยู่กองบัญชาการทหารสูงสุดทำงานพัฒนาอยู่ เข้ามาหาและเล่าเรื่องให้ฟังว่า ที่ จ.สกลนครนั้น เข้าทำโครงการเรียกว่าทำนาภัณ์ เข้าอกเข้าไปส่งเสริมให้ชาวบ้านรวมตัวกันและ กิจกรรมตั้งร้านค้าเป็นร้านค้าของชาวบ้าน ชาวบ้านลงทุนและชาวบ้านบริหารร้านค้าเอง ทำเป็นสามระดับ

คือหมู่บ้าน อ่าเภอ และจังหวัด ทั้งสามระดับนี้เป็นร้านค้าของชาวบ้านห้องหอด เข้าทำมานาน เขามีประสบการณ์ เขารู้ว่าชาวบ้านจะต้องรวมทุกัน และต้องเป็นชาวบ้านเกิน 75% ของหมู่บ้านมาร่วมทุน ถ้า้อยกว่านั้นมันเป็นไปได้ยาก ต้องมีมากพอสมควร และถ้าเป็นเงินของคนอื่นก็ไม่ work อีกใช่ไม่ได้อีก เพราะถ้าเอาเงินเข้าไปชาวบ้านก็ไม่รู้สึกว่าเงินนั้นเป็นเงินของเข้า เป็นเงินของคนอื่น ต้องเป็นเงินของเขเอง มาเข้ากันคนละลิบนาที ยิ่สิบนาทีก็ได้ขอให้เขามีทุน แล้วก็ตั้งร้านค้าขึ้นที่นี่ ร้านค้าที่ยืนขึ้นไปถึงระดับจังหวัดนี้สำคัญ เพราะตรงนั้นจะเป็นระบบข้อมูลช่าวสารในจังหวะ เนื่องจากว่าร้านค้าของชาวบ้านไปอยู่ที่จังหวัด จะรับข้อมูลมาว่า ตลาดต้องการอะไร ราคากำไรเท่าไหร่ ได้ข้อมูลอันนี้ feed กลับเข้าสู่หมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านมีความรู้ที่จะปรับตัวรู้ว่าจะขายอะไรขายได้เท่าไหร่ ในร้อยกว่าหมู่บ้านที่เข้าทำการทดลองอยู่ภายใน 1 ปี สามารถดึงเงินไว้ได้ 30 ล้านบาท เพราะฉะนั้นเรื่องระบบเกษตรกรรมผสมผสานสามารถจะไปเชื่อมโยงกับเรื่องทางการค้าของชาวบ้านก็ได้ จะมีพัฒนาการต่อไปได้ที่จะดึงรายได้มาให้ชาวบ้านในประเด็นต่อไปจะเสนอแนวทางว่าเราจะทำงานกันยังไงต่อไป แต่ว่าก่อนที่จะถึงขั้นนั้นอย่างจะเสนอตัวอย่างคือ ต้องเอารั้วอย่างของจริงที่เกิดขึ้นมาเล่าให้ฟัง จะได้เห็นเป็นรูปธรรม ถ้าไม่อย่างนั้นพูดเป็นนามธรรมแล้วไม่เห็นของจริง

สิ่งที่กราฟจะยกตัวอย่างกราฟเรียนต่อไปเกิดขึ้นที่ จ.ขอนแก่น อ่าเภอแวงน้อย ใกล้ๆ อ่าเภอ พล มีหมู่บ้านอยู่หมู่บ้านหนึ่งเรียกว่า ท่านังแนว ที่จริงชาวบ้านเขายังเรียกว่า ท่าอีแนว มีผู้หญิงชื่ออีแนว เขารู้ว่า แต่ทั่วราชอาณาจักรไม่ เพราะก็เลยไปเปลี่ยนใหม่เป็นท่านังแนว ผสมไปค้างกับชาวบ้านที่นั้น ไปคุยกับเขา เขาไม่คุยกับพี่ฟังที่นั้นแท้จริงแล้วมาก บางทีฟันไม่ตัก 2-3 ปีติดต่อกัน เป็นเขตที่ติดต่อกับชัยภูมิ ชาวบ้านยากจนมาก ไม่มีอาหารกินทุกเมืองบางวันพ่อแม่ต้องโกรกโกรกกว่าพ่อแม่กินแล้วลูกจะได้กิน เพราะไม่อย่างนั้นลูกไม่กล้ากิน เพราะลูกก็เกรงใจพ่อแม่ไว้ พ่อแม่ยังไม่ได้กินอาหารเลยลูกจะกินก็เกรงใจ แต่พ่อแม่ก็อยากให้ลูกกินจะได้ไปโรงเรียนมีแรงก์ไปโกรกโกรกกว่าพ่อแม่กินแล้ว อีกคนหนึ่งมาเล่าให้ฟังว่าแก้ ก็ประนีกเดียวกันไม่มีจักิน และแก้กับเมียทะเลกันเป็นประจำเวลาคนมันขาดแคลนมากอารมณ์ไม่ดี จะทะเลกันเพราะฉะนั้นเจอกันทะเละกันอย่าไปมองว่าทะเละกันแค่นั้น และเราก็อย่าไปสอนธรรมะ อะไรอย่างเดียวบางทีมันไม่ได้ผล เราต้องไปดูเหตุว่าทำไม่ชาวบ้านก็ไม่รู้ว่าทำไม้มันยากจน รู้แต่ว่าจน ชาวบ้านส่วนใหญ่จะวิเคราะห์ไม่เป็น ถ้าเขาวิเคราะห์เป็นเข้าจะเจอทางออก ก็มีครูไปชานชาวบ้านว่ามาวิเคราะห์ กัน ชวนเท่าไหร่ ๆ ก็ไม่สำเร็จ การที่จะชวนชาวบ้านมาประชุมร่วมกันเป็นเรื่องยาก แต่เป็นเรื่องสำคัญ เพราะทุกประเทศหมดหัวใจกันพบรอบว่า ชาวบ้านจะต้องมาประชุมกัน มาบริษัทหรือกันให้ได้ ถ้ามาปรึกษาหารือ กันให้ได้จะเป็นจุดตั้นที่จะแก้ปัญหาและที่จริงอันนี้ไม่ใช่ของใหม่ พระพุทธเจ้าสอนนานแล้ว ส่องพัน กว่าปีในหัวข้อธรรมที่เรียกว่า อปิธานนิยธรรม คือ ธรรมเพื่อความเจริญ หรือว่าเพื่อไม่ไปสู่ความฉิบหาย เพราะว่าถ้าอยากรู้ให้หมั่นพร้อมเพรียงกันประชุมและพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม มีพร้อมเพรียงกัน เลิกด้วยนะที่แรกผมไม่เข้าใจว่าทำไม่ต้องบอกพร้อมเพรียงกันเลิก เอาพร้อมเพรียงกันประชุมอย่างเดียวไม่ พอยเหรอ ที่หลังถึงเข้าใจเพริ่งไปประชุมมาหลายแห่ง มีคนประชุมประทุมมาแล้วเดียวแล้วก็หายไป เพราะฉะนั้นหานตอบท้ายไว้อีกต้องพร้อมเพรียงกันเลิกประชุมอีก และที่จริงหลักนี้ใช้หัวไปหมด หานไปดู ACC ที่กำลังทำกันอยู่อย่างมากคืออะไร ก็คือ อปิธานนิยธรรม เอกชนมาประชุมกันว่าปัญหาของเรา คืออะไรมันเกิดจากอะไร ทำไม่ต่าง ๆ ครูก็ไปชวนชาวบ้านที่นี่ชวนล้มเหลวอยู่นานไม่สำเร็จ ชาวบ้านไม่อยากมาประชุม

เพราะไม่รู้สึกว่าประชุมแล้วมันจะช่วยอะไร รู้แต่ว่าชีวิตลำบาก แล้วมาคุยกันทำไม่ แต่ว่าในที่สุดสำเร็จ ก็ชวนกันวิเคราะห์ตรงนี้น่าสนใจ และเป็นประเด็นที่สำคัญ เอาตั้งกระดานขึ้นเลย วิเคราะห์กันจริงๆ ปลูกปอ ชาวบ้านที่นั่นปลูกปอ กับปลูกมันสำปะหลัง ปลูกปอทั้งปีเราได้กิโลละเท่าไหร่ ต้องใช้ข้อมูล การตลาดว่า ปอปีนี้กิโลละเท่าไหร่ 4 บาท เอา 4 บาท มาคูณ ได้เงินเท่าไหร่ ปลูกมันสำปะหลัง ปีกายนี้ กิโลละบาท ปีนี้กิโลละ 50 บาท เอา 50 คูณ ได้กิโลได้เงินเท่าไหร่ แล้วระหว่างที่ทำเรารสึกค่าอะไร เอามาให้หมด เอาลงมาให้หมด มากกัน รายจ่ายกับรายรับ ปรากฏว่าขาดทุนซึ่งเดิมเขามีเม็ดเงินไว้ วิเคราะห์ พอกขาดทุนก็ยืนหนึ่นเพิ่มขึ้น ที่น่าสนใจคือ เขาทำต่อไป เขาตั้งค่าตามต่อไปมันเหมือนการวิจัยไม่มีผิด และเป็นการวิจัยโดยชาวบ้าน เขายังตั้งค่าตามต่อไปว่าถ้าทำอย่างนี้ขาดทุน แล้วจะทำอะไรดี เรามีทางเลือก อะไรบ้าง ทางเลือกจะไม่เหมือนกัน หมู่บ้านที่อยู่ริมแม่น้ำ หมู่บ้านที่อยู่ภาคกลาง หมู่บ้านที่อยู่ชายทะเล จะไม่เหมือนกันจะเอาอย่างกันไม่ได้ ทุกแห่งจะต้องวิเคราะห์เอง ตรงหมู่บ้านนี้ผิดตกน้อย ต้นไม้ อะไรก็ไม่ค่อยขึ้น แต่เขาเห็นหญ้ามันขึ้นเพราะว่าน้ำน้อย น้ำด่างอะไรหญ้ายังพอขึ้น เขายังตั้งค่าตามว่า ถ้าเราเลี้ยงวัวจะเป็นอย่างไร อันนี้เป็นค่าตาม เป็น Research question ตอบทันทีไม่ได้ ต้องไปเอาข้อมูล มาประกอบ แต่ว่านี้เป็นค่าตามที่จะต้องตอบ ถามว่าถ้าเลี้ยงวัวจะเป็นอย่างไร ก็ไปเอาข้อมูลมาว่า ถ้าไปซื้อ ลูกวัวมาตัวหนึ่ง ราคาเท่าไหร่ ต้องใช้ข้อมูลที่เป็นความจริง เลี้ยงวัวปีหนึ่ง วัวโตเท่าไหร่ และถ้า เลี้ยงในปีหนึ่งขายราคาในตลาดเท่าไหร่ แล้วระหว่างที่เลี้ยงวัวจะต้องเสียอะไรบ้าง มีรายจ่ายอะไรบ้าง แล้วนำมาคิดกัน มันก่าไรหรือขาดทุน อันนี้เป็นการวิเคราะห์ทางเลือก วิเคราะห์ปัญหาที่มีอยู่ คราวนี้ วิเคราะห์ทางเลือกเมื่อชาวบ้านผ่านการวิเคราะห์ทางเลือก เขายังรู้ล่วงหน้าว่าถ้าเขาตัดสินใจทำอะไรเขาจะ กำไรหรือขาดทุน พoviเคราะห์เรื่องวุ่นปราภูว่า มันมีกำไร ชาวบ้านก็เปลี่ยนจากปลูกปอปลูกมันสำปะหลัง มาเป็นเลี้ยงวัว

การที่ชาวบ้านจะเปลี่ยนอาชีพนั้นเมื่อเข้ากับน้ำดีกันทั้งคนเป็นเรื่องยาก เพราะมันเป็นชีวิตของเขายัง เป็นความเชื่อของเขายัง เป็นวัฒนธรรมของเขายัง แต่ถ้าเขายังได้ผ่านการวิเคราะห์มาจะทำให้เขารู้วิเคราะห์ ตัวปัญหาและวิเคราะห์ทางเลือกเขาก็ได้ปัญญาขึ้น เขายังเลี้ยงและกล้าตัดสินใจ เพราะฉะนั้นที่หมู่บ้าน นี้ก็เปลี่ยน เปลี่ยนเป็นเลี้ยงวัวและชีวิตเข้าด้วยกัน ที่ว่าไม่มีช้าให้ลูกกินเน็นครานี้ก็มีพอกินทุกมื้อ ลุงอีกคนหนึ่งที่ทะเลกันกับเมียก็ทะเลกันน้อยลง เพราะว่ามีกินทุกมื้อ อันนี้เป็นตัวอย่างว่าการที่จะ แก้ปัญหานบนั้นจุดสำคัญอยู่ที่การพัฒนาศักยภาพของคน อย่างอื่นๆ ทำเท่าไหร่ไม่มีทางสำเร็จ เพราะ มันทำกันมาทั่วโลก และมันล้มเหลวมาทั่วโลก การพัฒนาชนบทในประเทศไทยสำหรับมน้อยที่ว่าการ ไปทำอะไรมีให้ ไปสร้างถนนให้ ไปสร้างไฟฟ้าให้ ไปสร้างเชื่อมให้ ได้อย่างนี้ไม่มีทาง หลวงป่อนานที่ จ.สุรินทร์ ท่านสรุปบอกว่า การพัฒนาชนบทนั้นถ้าเอามาไปให้อาวัตถุไปให้โดยไม่พัฒนาคน ไม่มีทาง สำเร็จเด็ดขาด แต่ถ้าพัฒนาคนถึงแม้ไม่มีเงินก็พัฒนาสำเร็จ แต่ถ้าพัฒนาคนแล้วมีเงินบ้างก็จะสำเร็จเร็วขึ้น แต่ว่าถ้าไม่พัฒนาคนให้ใช้เงินก็เหมือนกับสแตนลีนบทลงไปไม่มีทางสำเร็จและมันเกิดปัญหาอย่างอื่นๆ ต่อไป แต่ถ้าพัฒนาศักยภาพของคน คนที่มีศักยภาพสามารถวิเคราะห์ได้อย่างที่ผู้คนเรียนมา เขายังปรับตัว ไปได้เรื่อย เพราะว่าสิ่งต่างๆ ในอนาคตจะเปลี่ยนเทคโนโลยีก็จะเปลี่ยนการตลาดก็จะเปลี่ยนอะไร์ก็จะ เปลี่ยน แต่ว่าถ้าเขาวิเคราะห์เป็นเขาจะปรับตัวไปได้เรื่อย เรไม่ได้บอกว่าเขายังต้องเป็นอะไร์ อย่างไร แต่ ถ้าเขามีปัญญาตัวนี้เขาจะปรับไปได้เรื่อย จะพึงดูนมอง ได้ทางเศรษฐกิจ ประชาธิปไตยจะเกิด และวิชาการ

ต่าง ๆ ก็เข้าไปเชื่อมโยงตรงนี้ได้ ค่าตามคือว่า ทำอย่างไรชาวบ้านมีตั้ง 5 หมู่บ้าน มันไป copy กันไม่ได้ว่าหมู่บ้านทำอย่างนี้ ฉันก็ทำอย่างนี้ด้วย เพราะมันอาจจะไม่เหมือนกันทุกหมู่บ้าน จะต้องผ่านกระบวนการ การวิเคราะห์ด้วยตนเอง เมื่อผ่านกระบวนการ การวิเคราะห์ที่ด้วยตนเองแล้วทั้ง 5 หมู่บ้านจะคลาดชื่นมา จะพึงตนเองได้ จะเชื่อมโยงไปสู่สิ่งอื่น ๆ จะไปใช้ข้อมูลข่าวสาร ใช้ทรัพยากร คร่าวนี้วิชาการมันจะมาเชื่อมกันติดกับชุมชนไม่มั่นเชื่อมไม่ได้ ตามว่าทำอย่างไรจะทำได้ทั้ง 5 หมู่บ้าน ตรงนี้ถ้าเข้าใจทำได้โดยรวมเร็ว แต่ถ้าไม่เข้าใจก็ทำไม่ได้ คือในทางราชการนี้มีกำลังมากในที่ต่าง ๆ แต่ว่าที่ทำไม่สำเร็จ เพราะว่าทางราชการบอกว่าเอาอะไรไปลง ป็นอะไรในการขอรับเงิน ป็นอะไรที่ไม่ใช่การพัฒนาคือภาระของชาวบ้าน เหมือนกับคนอ่านหนังสือไม่ออกแล้วคนอื่นไปอ่านแทน คนอื่นไปส่งค่าตอบแทนสอบแทน คนนั้นก็อ่านหนังสือไม่ออกอยู่ดี เพราะฉะนั้นชาวบ้านจะต้องทำเองจะต้องวิเคราะห์เอง เขายังจะเกิดความสามารถขึ้นมาในตัวเอง คนอื่นไปทำแทนไม่ได้ เพราะฉะนั้นทางราชการจะไปสั่งให้พัฒนา จะไปสั่งให้ใช้เทคโนโลยีอย่างนั้นอย่างนี้ จะไปจัดให้เป็นพัฒนานิคส์ ก็ไม่เกิดการพัฒนา การพัฒนานั้นจะเกิดต่อเมื่อชาวบ้านได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ขึ้นมาด้วยตัวเอง ที่ จ.ชลบุรี นี่เอง มีคนทดลองทำงานกับเกษตรตำบล เกษตรตำบลที่มีอยู่ทุกตำบลเป็นที่รู้กันว่าช่วยชาวบ้านไม่ค่อยได้ และไม่ค่อยมีคนสนใจเกษตรตำบล เกษตรตำบลก็ไม่ค่อยเข้าใจชาวบ้านว่าจะทำอย่างไร รู้แต่ว่าพากชาวบ้านนั้นคือ บอกให้ใช้ปุ๋ยอย่างนั้น ใช้ยาฆ่าแมลงอย่างนี้ มนักไม่ทำ มนันเป็นคนโน้มน้าวต่าง ๆ ก็มี อาจารย์บันหาร อ่อนด้า ออยู่หมู่บ้าน ขอนแก่น ไปชวนเกษตรตำบล ในเรื่อไปสำรวจในชุมชนด้วย ใครพึงตนเองได้บ้าง ใครพึงไม่ได้บ้าง พ้อไปสำรวจ พึงตนเองไม่ได้น้อยกว่าทำอย่างไร บางคนปลูกเห็ด อยากอย่างนั้นอย่างนี้ เมื่ออยากแล้วทำไม่ได้ พอเกษตรตำบลไปทำอย่างนั้นแล้วเกิดเปลี่ยนแปลงเป็นคนละคน เกิดมีฉันทะ อยากจะทำอย่างโน้น อยากจะทำอย่างนี้ และรู้ว่าจะต้องทำอย่างไร การเปลี่ยนแปลงอันนี้เกิดขึ้นสรุป อันนี้เป็นการสรุปที่สำคัญ เดิมนั้นเกษตรตำบลมีแต่เทคนิคการเกษตร คือปุ๋ยอะไร ยาฆ่าแมลงอะไร แต่ไม่เข้าใจมิติทางสังคม จึงทำงานไม่ได้ เพราะว่าเทคนิคนั้นมันloyตัวอยู่ในสัญญาณ ไม่ได้เทคนิคจะต้องเชื่อมอยู่กับเรื่องของมนุษย์ สังคม พอกแกไปสำรวจชุมชนเข้า แกเกิดรู้ว่าคนเป็นอย่างไร เข้าคิดยังไง สภาพแวดล้อมเป็นยังไง มีทรัพยากรอะไรต่าง ๆ ใช้ไม่ได้ ใช้ยังไง ทำไม่ต่าง ๆ อันนี้คือ การมีมิติทางสังคมเข้ามาเชื่อมกับมิติทางเทคนิค ก็ทำให้แกเกิดทำประโยชน์ได้ กระตือรือร้น สรุปแล้วทุกอาชีพเป็นแบบนั้นหมดตัว ไปติดในเทคนิคเฉพาะตัว แต่ขาดมิติทางสังคม นักการเกษตรติดเทคนิคทางเกษตรแต่ไม่เข้าใจสังคม ครุติดเทคนิคทางการศึกษาไม่เข้าใจสังคม เพราะฉะนั้นครุเรามีเยอะแยะไปหมด ครุมีตั้งทักษะส่วนคนในประเทศ หมอดติดเทคนิคทางการแพทย์ แต่ไม่เข้าใจสังคมงานก็ไม่เดิน ถ้าเราเข้าใจอย่างนี้โดยเฉพาะ 2 อย่างหลังที่กรรมการบ้านเรียนมานี้เราจะเจอทางอကกว่า เรามีทรัพยากรเยอะแยะไปหมด เรามีครุประภณ 3 แสนห้าหมื่นคน มีพัฒนาการตำบล เรียกว่าเก็บอบทุกตำบล มีเกษตรตำบล มีวิทยาลัยครุ 36 แห่ง มีวิทยาลัยการเกษตร มีวิทยาลัยช่างเทคนิค มีมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ถ้าเราจับจุดตรงนี้ได้ ว่าการกระทำนั้นจะต้องไปร่วมกับชาวบ้านในการวิเคราะห์ทั้ง 5 หมู่บ้าน ชาวบ้านจะเก่งและนักต่าง ๆ ไปสำรวจชุมชนให้เข้าใจมิติทางสังคมแล้วจะทำงานที่มีประโยชน์ เพราะฉะนั้น ดร.เทอด มีหนังสือเล่มหนึ่งที่ผมเห็นเรียกว่า Rapid Rural Appraisal อันนั้นเราจะเห็นหันที่ว่ามันมีคุณค่าอย่างไร เพราะว่า Rapid Rural Appraisal ไปดู สำรวจ ปัญหาในชุมชน ชนบท ซึ่งถ้ามีเทคนิคดีทำได้อย่างรวดเร็วภายใน 2 อาทิตย์ รู้เรื่องหมดตัว สภาพชุมชนเป็นอย่างไร ก็จะทำงานได้ถูกต้องมากขึ้น

เพราะฉะนั้นผมเห็นทางที่จะทำงานต่าง ๆ ต่อไปได้มาก และถ้าเราเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ พากันนั่งmeet เช่นว่าเราแก้ปัญหาชนบทสำเร็จ ทำให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุขขึ้น วิชาการต่าง ๆ จะเข้มโยงกันไปสู่ชุมชน จะเอามาใช้ประโยชน์ แล้วชุมชนที่พัฒนาทางเศรษฐกิจ จิตใจ วัฒนธรรม ขึ้นมา สิ่งแวดล้อมนิเวศวิทยา พร้อมกันขึ้นมา จะพึงดูแลได้ทางเศรษฐกิจจะมีตักดีครึ ประชาชนปีติยะจะดีขึ้น และถ้ามันเกิดขึ้นทั่ว แผ่นดินไทยทั้ง ๕ หมู่บ้าน อันนี้จะช่วยปรับสังคมต่าง ๆ ที่เรียกว่า อยู่ใน Super Structure ให้ดีขึ้น เพราะฉะนั้นผมถึงกราบเรียนมาตั้งแต่ต้นว่าผมมีความเชื่อมั่นในเรื่องของเกษตรกรรมว่า เรื่องของเกษตรนั้น ถ้าเราทำความเข้าใจให้ดี อันนี้คือ ระบบชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของชาวบ้าน และเรاجับจุดการพัฒนาจากนี้ไปจะเกิดการพัฒนาที่ถูกต้องหรือสัมมาพัฒนาขึ้น ไม่ใช่มิจฉาพัฒนา ที่แล้วมาเป็นมิจฉาพัฒนา ก็เกิดความเดือดร้อนวนวายกันไปหมด ถ้าเป็นสัมมาพัฒนาเมื่อไหร่ ก็จะเกิดความอยู่เย็นเป็นสุขขึ้น ซึ่ง อันนั้นคือเป้าหมายของเรา และไม่ได้ไปเป็นปฏิปักษ์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอะไร แต่จะทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมนั้นอยู่บนพื้นฐานที่มั่นคงขึ้น และเข้ามาเชื่อมโยงกับระบบชีวิตได้ดีขึ้น ถ้าพัฒนาแต่อุตสาหกรรมโดยพื้นฐานของคนไทยถูกทำลายไปหมด อันนั้นจะเกิดมิคสัญญาขึ้นในประเทศ อันนี้ ก็เป็นแนวคิดเรื่องพุทธศาสนาที่กรรมที่กรรมได้รับมอบหมายให้มาสอน ก็สอนในฐานะอย่างผู้ไม่ค่อยรู้อะไร ก็ขอเชิญท่านทั้งหลายเอ้าไปโต้เถียงกัน เทืนด้วยไม่เห็นด้วยไม่เป็นไรเอ้าไปช่วยกันวิเคราะห์ดุ กระผมขอขอบพระคุณมาก
